

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 235. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358710928/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

og en Inderlighed, der bestandig bliver sig lig . . . han lider under det Uoprettelige». Og da Idealet nu legemliggør sig for ham i det græske Liv, saaledes som han drømmer, det har været, saa er hans hele Forfattervirksomhed en eneste lang Længselsklage efter det tabte Hellas. Intet kunde være mindre græsk og mere romantisk end en saadan Længsel; den har ganske samme overstadige Karakter hos Schack Staffeldt, der samtidigt i sine Vers længes efter det Gammelnordiske, og hos Wackenroder, der sværmer for det Gammeltyske. Som Hölderlins Landskaber er ugræske, saaledes er ogsaa hans moderne Grækere i *Hyperion* ganske uhistoriske og unationale; de er ædle, af Schiller paavirkede, tyske Sværmere. Han har vist ret godt følt det; men ham forekom de enkelte udkaarne Aanders Lod i Tyskland frygtelig. Skønt han i sine Digte viser sig som varm Fædrelandsven og har besunget det romantiske Heidelberg i antike Strofer, var dog tysk og græsk Væsen for ham Modsætninger som Barbari og Kultur. I et Brev til sin Broder skriver han om sit eget Forhold til Grækerne: «Trods al min gode Vilje kan ogsaa jeg i Alt, hvad jeg gør og tænker, kun usikkert famle i disse enestaaende Menneskers Spor, og er i hvad jeg foretager mig og udtaler ofte kun saameget des mere kejtet og urimelig, som jeg, ligesom Gæssene, staar med de platte Fødder i det moderne Vand og afmægtigt stræber at løfte mig paa mine Vinger op imod den græske Himmel.» Og i Slutningen af *Hyperion* hedder det om Tyskerne: «Barbarer er de fra Arildstid af. Ved Flid og Videnskab, ja selv ved Religion er de kun blevne endnu mere barbariske, dybt ude af Stand til nogensomhelst guddommelig Følelse, fordærvede indtil Marv og Ben med Hensyn til Nydelse af de hellige Gratiens Lykke; i deres Overdriven og deres Ynkelse er de utaalelige for enhver vel artet Sjæl, klangløse og uharmoniske som Skaarene af en ituslaet Vase.» Om Tysklands Digtere og Kunstnere siger han, at de afgiver et hjerteskerende Skue: «De lever i Verden som Fremmede i deres eget Hus . . . de vokser op fulde af Kærlighed, Aand og Haab; ser man dem tyve Aar senere, saa vandrer de om som Skygger, stille og kolde».

Derfor jubler Hölderlin over Franskmændenes Sejre, over «Republikanernes Kæmpeskridt», haaner alle «det politiske og gejstlige Würtembergs og Tysklands og Europas Pjalterier», spotter Tyskernes «bornerte Huslighed» og klager over deres Følelses-

løshed for fælles Ære og fælles Ejendom. «Jeg kan», siger han, «ikke tænke mig noget Folk mere sønderrevet end det tyske. Haandværkere sér Du, men ingen Mennesker, Præster, men ingen Mennesker, Herrer og Trælle, Unge og Satte, men ingen Mennesker».

Ganske stemmende med Tidsalderens Aand og meget fjern fra Hellenisme er ogsaa den Opfattelse af Staten, som gør sig gældende i *Hyperion*: «Staten tør ikke fordre, hvad den ikke kan tiltvinge sig. Det lade den uantastet, eller man tage dens Lov og opslaa den paa Gabestolken! Ved Himlen! Den Mand véd ikke, hvad Synd han begaar, som vil gøre Staten til en Skole for Moral. Altid er Staten bleven et Helvede, naar Mennesket har villet gøre den til sin Himmel.»

Ganske ugræsk, helt og holdent romantisk er ogsaa den Kærlighed, som Helten i *Hyperion* nærer til sin Diotima; det er den samme dybe og tragiske Følelse, der bandt Hölderlin som fattig Huslærer til sine Elevers Moder, Fru Susette Gontard, og som blev Skæbnen i hans Liv. Aldrig har en Hellener talt om sin Elskede med den religiøse Tilbedelse, som Hölderlin ytrer for sin «Grækerinde»: «Kære Ven! der gives paa denne Jord et Væsen, i hvilket min Aand Aartusinder igennem kan og vil hvile og dog endnu se, hvor stumperagtig al vor Tænken og Forstaaen er overfor Naturen» og ganske den samme romantiske, om Petrarcha mindende Tone anslaaer Hyperion, naar han taler om Diotima. Diotima er «det Eneste; som Hyperions Sjæl søgte, det Fuldkomne, som vi henlægger til Egne hinsides Stjernerne». Hun er Skønheden, det virkeliggjorte Ideal. Kærligheden er for ham Religion, og hans Religion er Kærlighed til Skønhed. Skønhedsidealet er det Højeste, Ubetingede; som Begreb tilhører det Fornuftverdenen, som Billed Fantasiverdenen. Det skønhedsdyrkende Syn overvinder for Hölderlin de Grænser, Kant drog mellem Forstandens og Indbildningskraftens Omraader. Som digterisk grublende Henrykkelse, der paa én Gang er i Slægt med Schillers græske Sindelag og Schellings al Erfaring overskridende Idédykkelse, er Hölderlins Lære allerede forud for Romantikens Tid romantisk.

En spirende Romantik findes endelig i det Skær af kristelig Stemning, der er udbredt over hans halvt moderne Forbudelse af Verdensaltet. Han var fra først af bestemt til Teolog; han havde lidt under en Klosteropdragelses Haardhed. Til trods for